

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Aktuālie alkohola lietošanas izplatības un seku rādītāji Latvijā, t.sk. skolēnu vidū

Aija Pelne

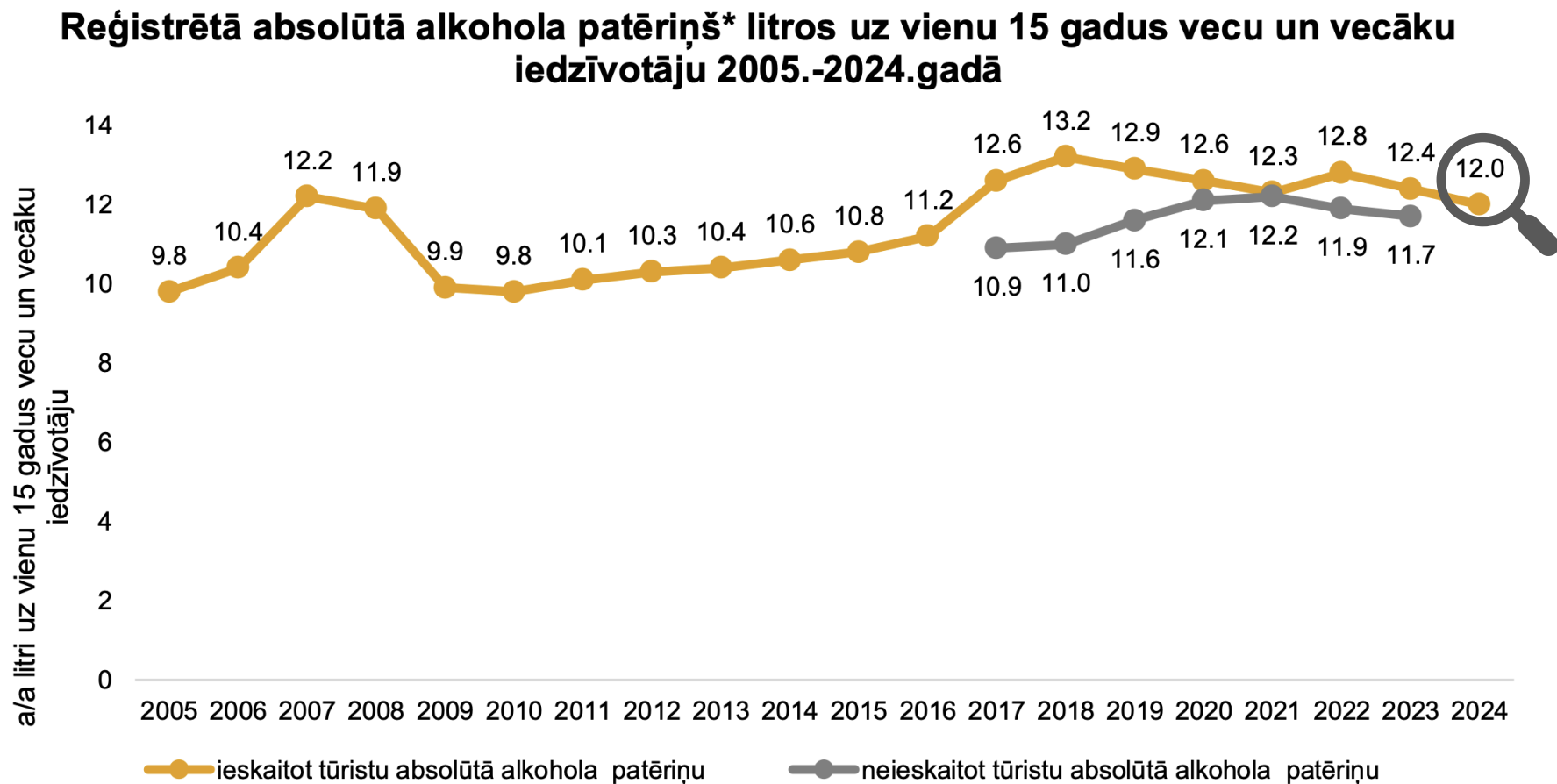
Slimību profilakses un kontroles centra
Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja

Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes sēde, 2025. gada 23. oktobris

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš* litros uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju 2005.-2024. gadā

*Balstoties uz oficiālajiem VID datiem par patēriņam nodoto alkoholisko dzērienu apriti Latvijā, bez neregistrētā alkohola patēriņa

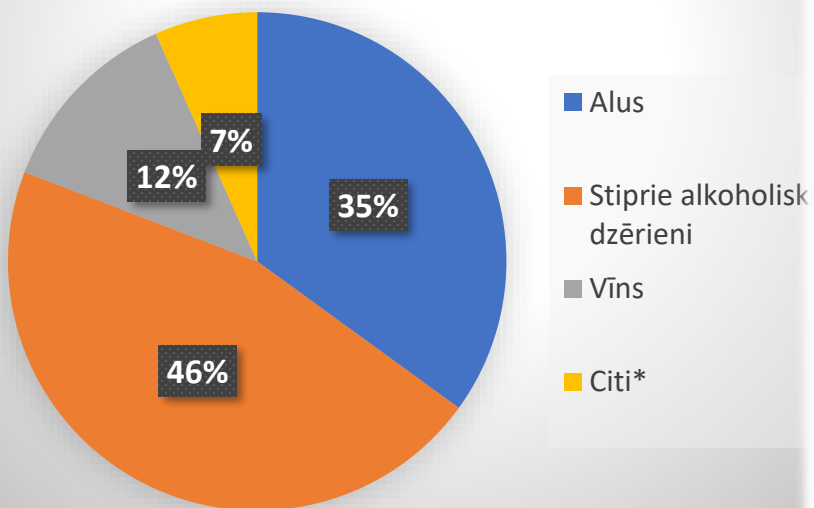
Avots: Slimību profilakses un kontroles centrs, 2024

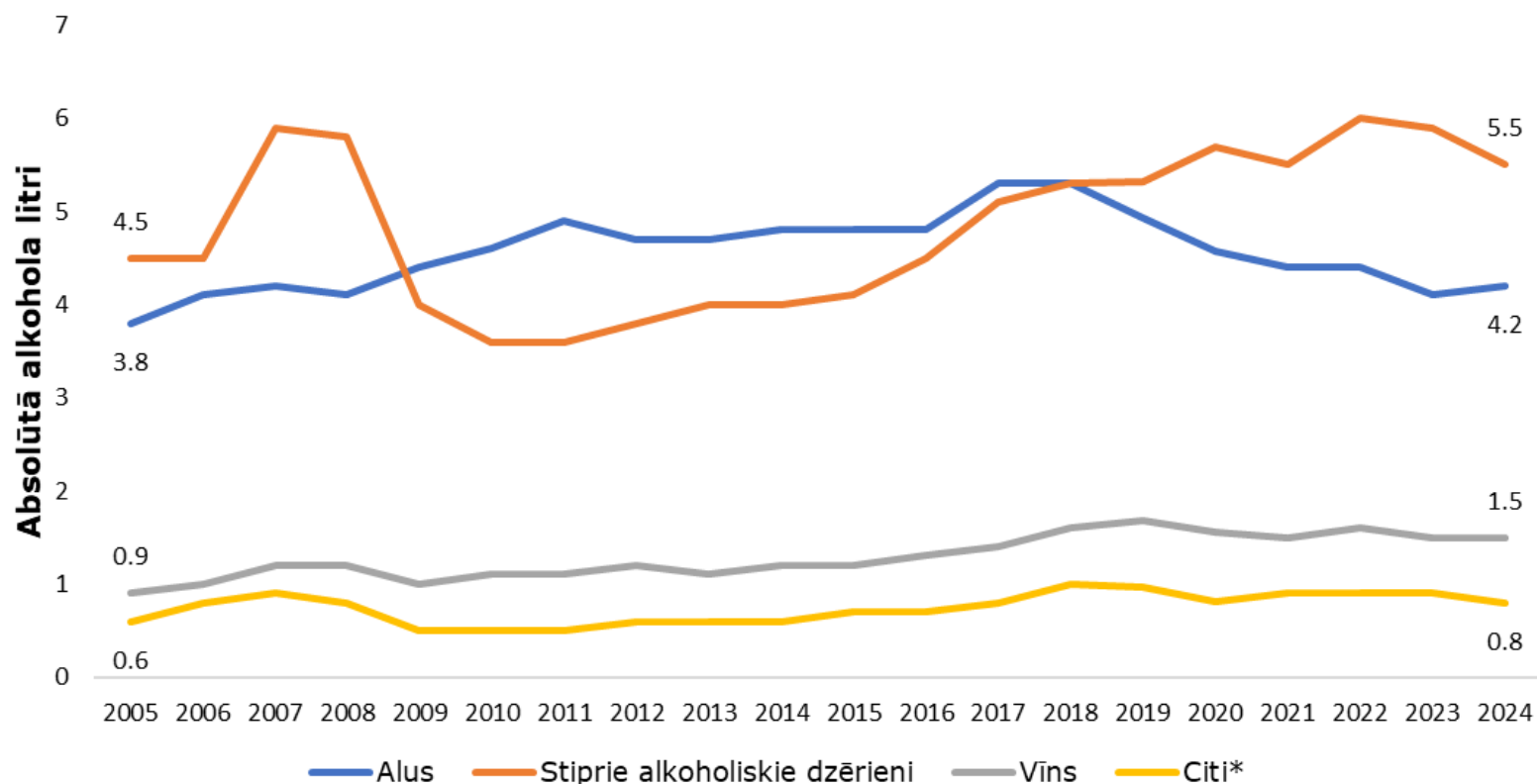
Slimību profilakses un
kontroles centrs

Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju, pa dzērienu veidiem 2005.- 2024.gadā

Reģistrētā absolūtā alkohola
patēriņa īpatsvars pēc
dzērienu veidiem uz vienu
15 gadus vecu un vecāku
iedzīvotāju 2024.gadā

Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš litros 2005.-2024.gadā,
uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju, pa dzērienu
veidiem

*Citi - alkoholiskie kokteiļi, pārējie raudzētie dzērieni

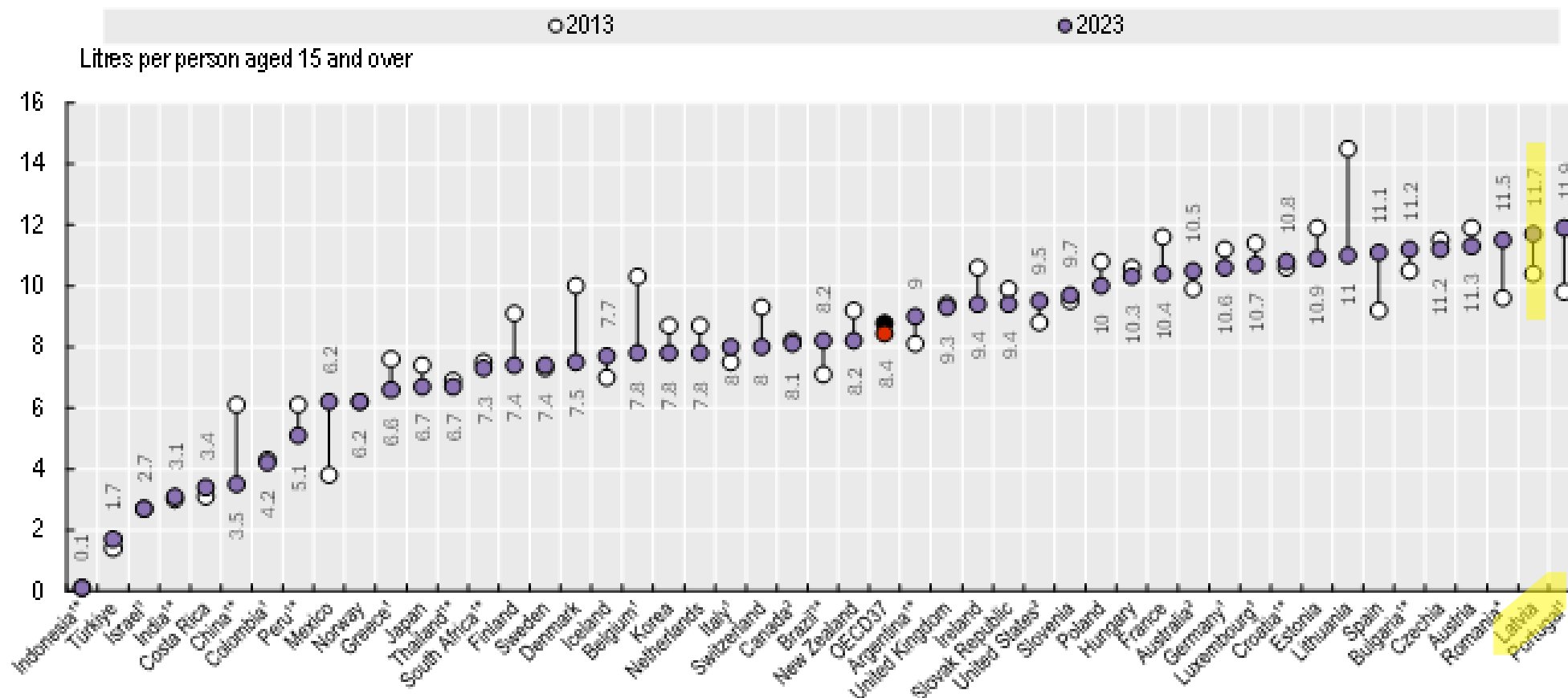
Avots: SPKC aprēķini, balstoties uz VID datiem par patēriņam nodoto alkoholisko dzērienu apriņi Latvijā

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Kopējais alkohola patēriņš uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju vidū Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas valstīs*

Figure 4.10. Overall alcohol consumption among people aged 15 and over, 2023 and 2013 (or nearest year)

Latest data from 2020. 2. Latest data from 2022.

(Accession/partner country).

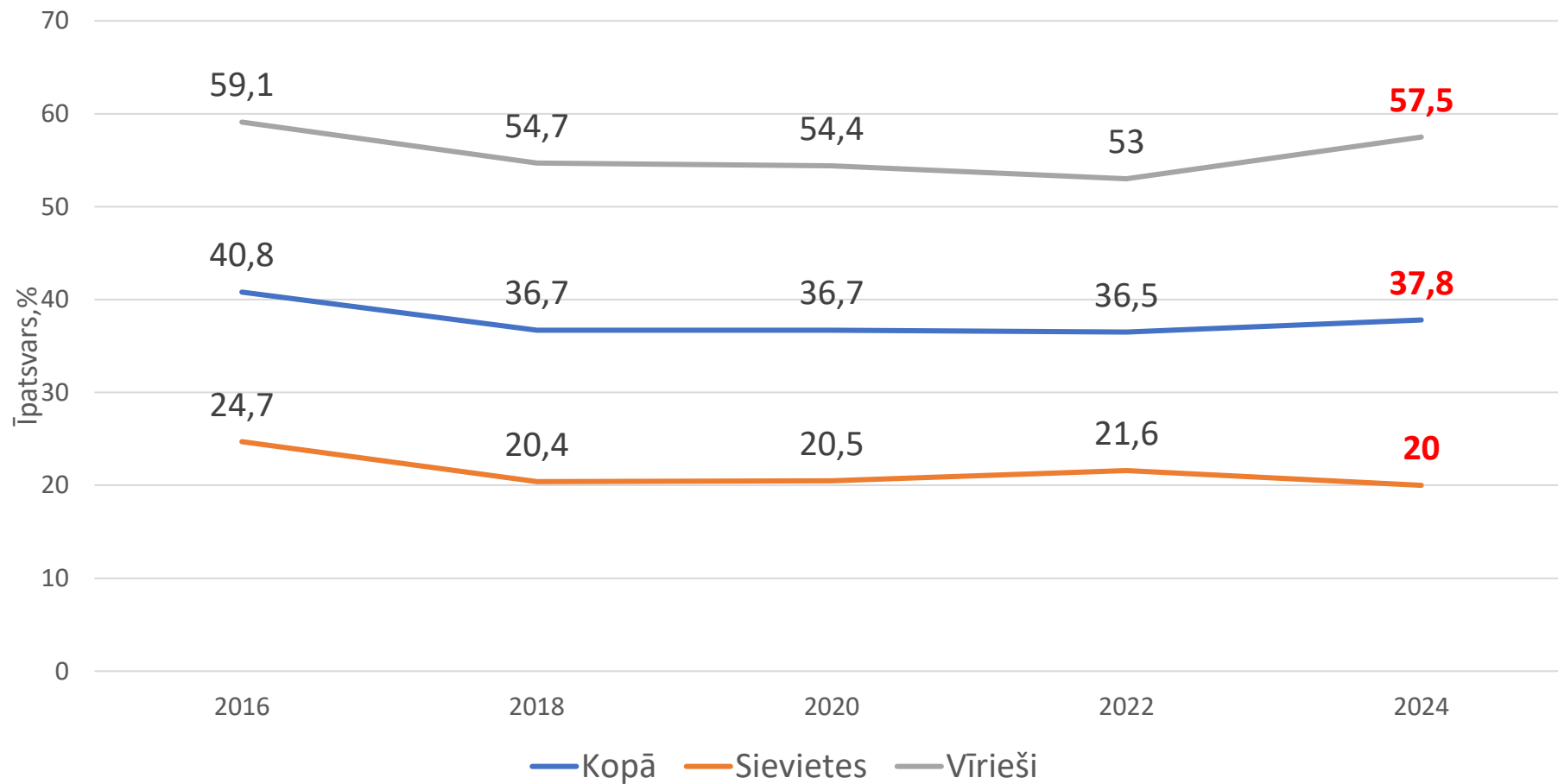
Source: OECD Health Statistics 2025.

*Nepublicēti dati

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Pēdējā gada laikā vismaz sešu alkohola devu* vienā iedzeršanas epizodē lietojušo 15-74 gadus veco personu īpatsvars, pa dzimumiem

*(1 deva: 40 ml stipro alkoholisko
dzērienu vai 100 ml vīna vai 1 pudele
(500 ml) alus, vai 1 pudele/bundža
(~300 ml) alkoholiskā kokteiļa)

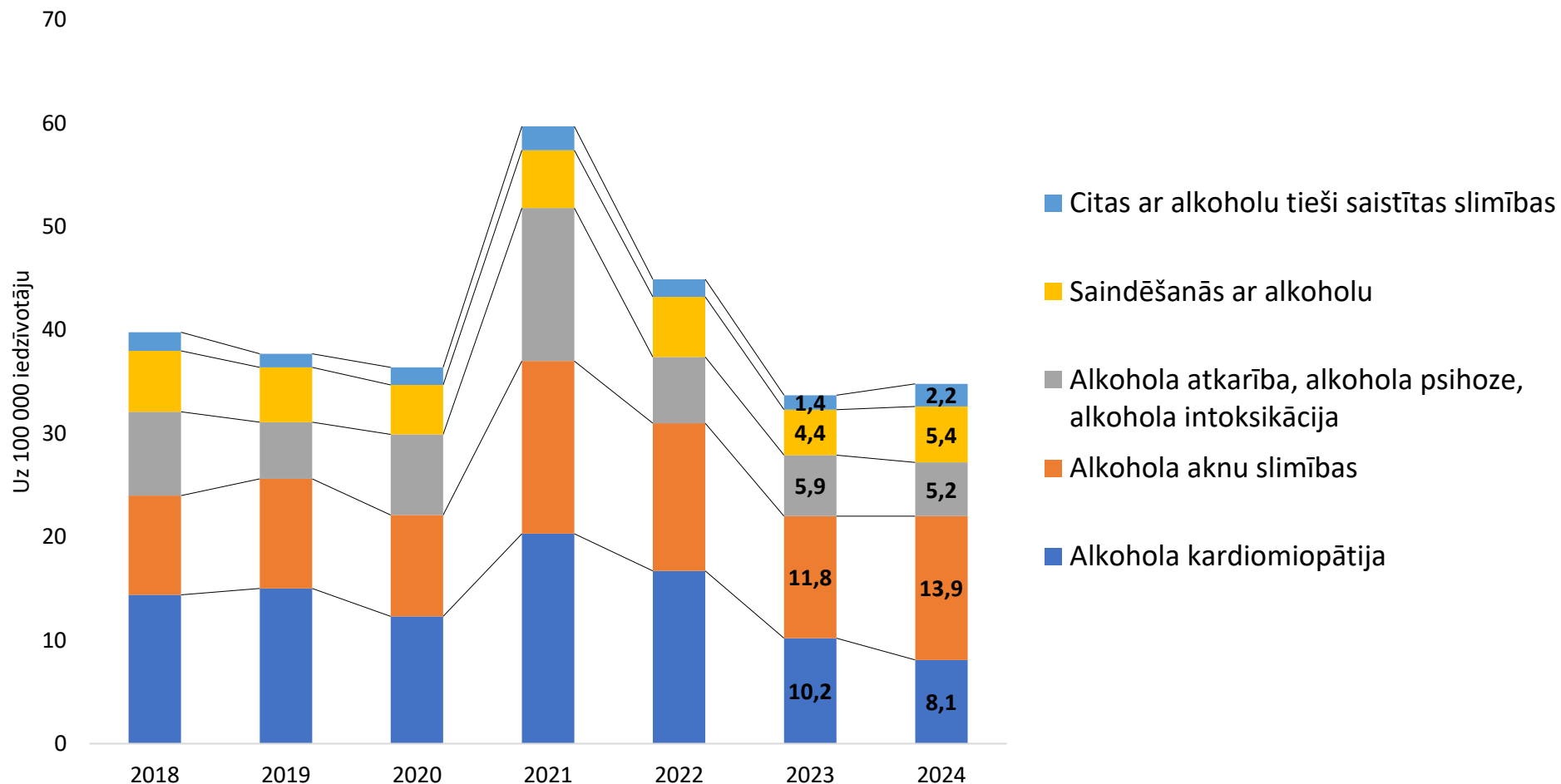
Avots: Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījumi, SPKC

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Mirstība no saslimšanām, kas tieši saistītas ar alkohola lietošanu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju vidū uz 100 000 iedzīvotāju, 2018. – 2024. gadā

	Nāves gadījumu skaits (15+)
2017	630
2018	647
2019	606
2020	580
2021	944
2022	712
2023	535
2024	550

*Citas ar alkohola lietošanu tieši saistītas slimības: Alkohola encefalopātija, Alkohola epilepsija, Alkohola polineuropātija, Alkohola pankreatīts.

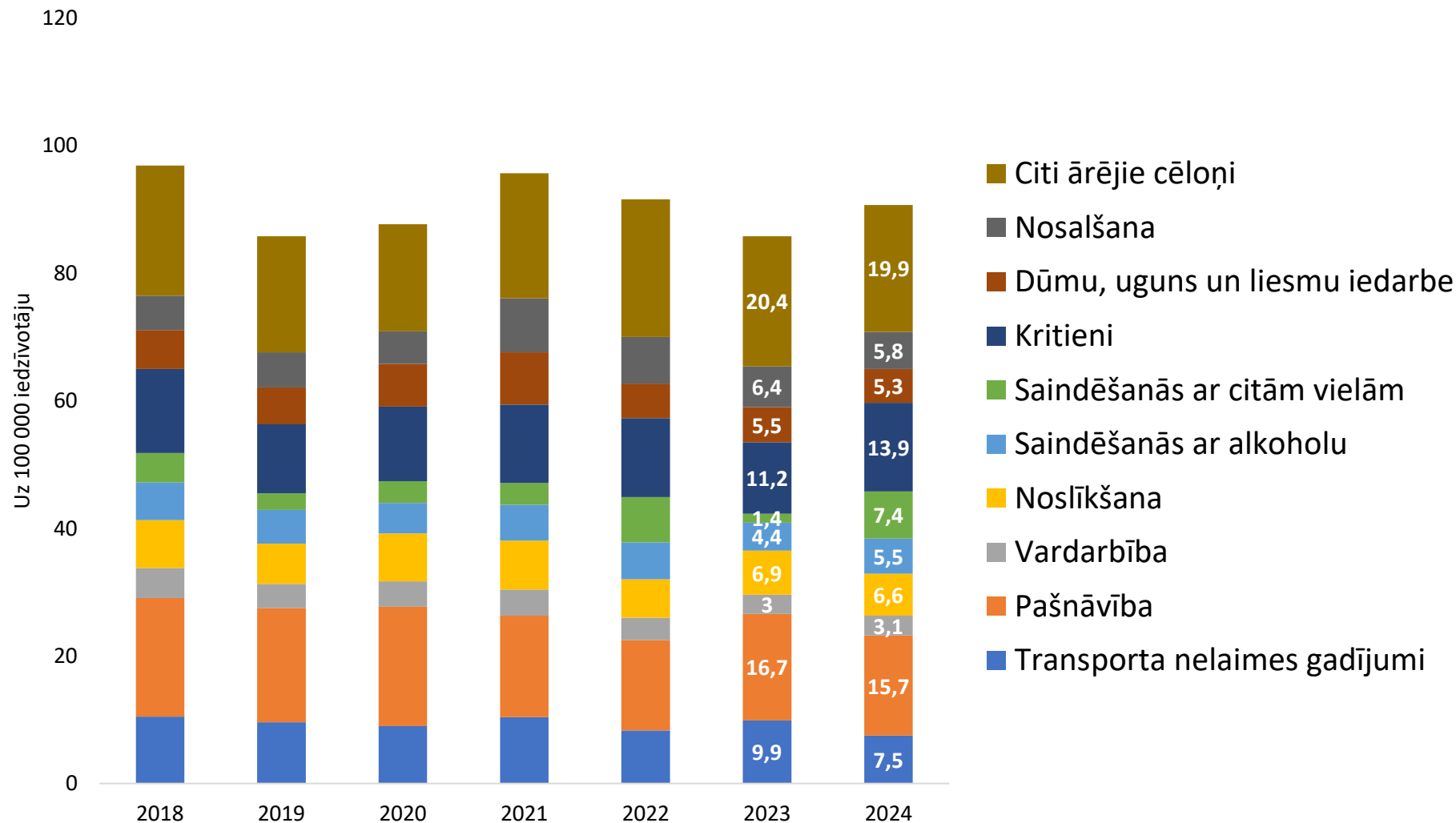
Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Mirstība no ārējiem nāves cēloņiem, kas netieši saistīti ar alkohola lietošanu (15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju vidū), uz 100 000 iedzīvotāju

V01–V99 – Transporta nelaimes gadījumi
...W00–W19 – Kritieni
...W20–W49 – Ietriekšanās, saspiešana, triecieni ar priekšmetiem un līdzīgi ārējie faktori
...W65–W74 – Noslīkšana un iegremdēšana ūdenī
...W75–W84 – Nosmakšana un mehāniska nosmakšana (piemēram, aizrīšanās, pakāršanās nejauši)
...X00–X09 – Dūmu, uguns un liesmu iedarbība
...X31 – Pārmērīga dabisko spēku iedarbība (piemēram, nosalšana, karstuma trieciens u. c.)
...X40–X49 – Saindēšanās ar zālēm un citām vielām (nejauša)
...X45; Y15 – Saindēšanās ar alkoholu
...X60–X84 – Pašnāvības un tīša paškaitēšana
...X85–Y09 – Uzbrukums (vardarbība no citiem cilvēkiem)

Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC

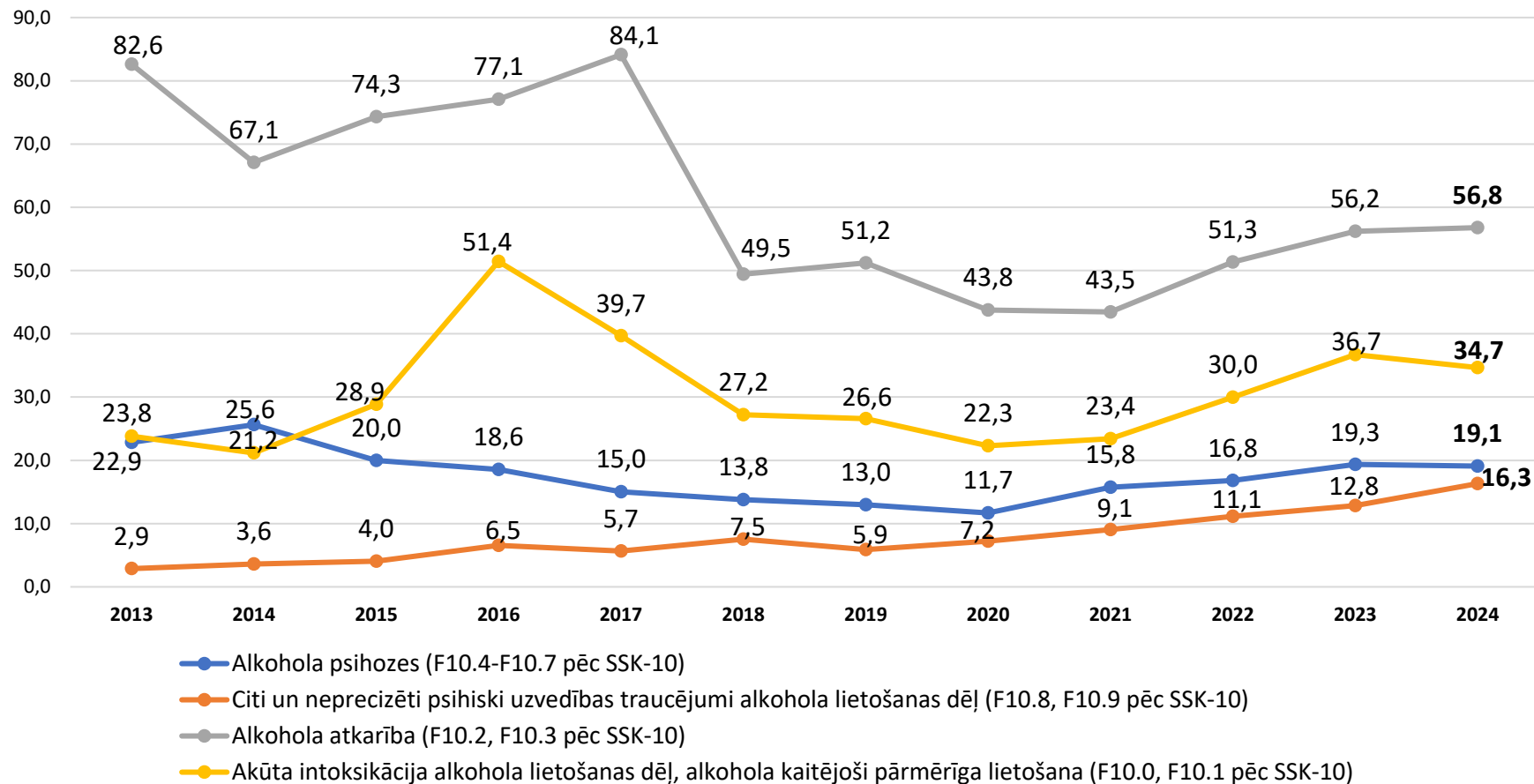

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Pirmreizēji reģistrēto pacientu skaits sadalījumā pa diagnožu grupām 2013.-2024.gadā, uz 100 000 iedzīvotāju

Pirmreizēji reģistrēto pacientu skaits ar
diagn. "Alkohola psihozes"*, "Alkohola
atkarība"***, "Akūta intoks. alkohola
lietošanas dēļ, alkohola kaitējoši pārmērīga
lietošana"*** dzimuma un vecuma grupās,
uz 100 000 iedz.

Vecuma grupa	Sievietes	Vīrieši	Kopā
0-17	0.2	2.2	1.2
18-29	11.9	53.1	33
30-39	49.5	146.6	97.8
40-49	51.6	197.3	124.5
50-59	36.4	162.9	95.6
60-69	28.7	88.9	51.4
70-79	7.3	32	19.5
80+	1.2	10.6	3.5

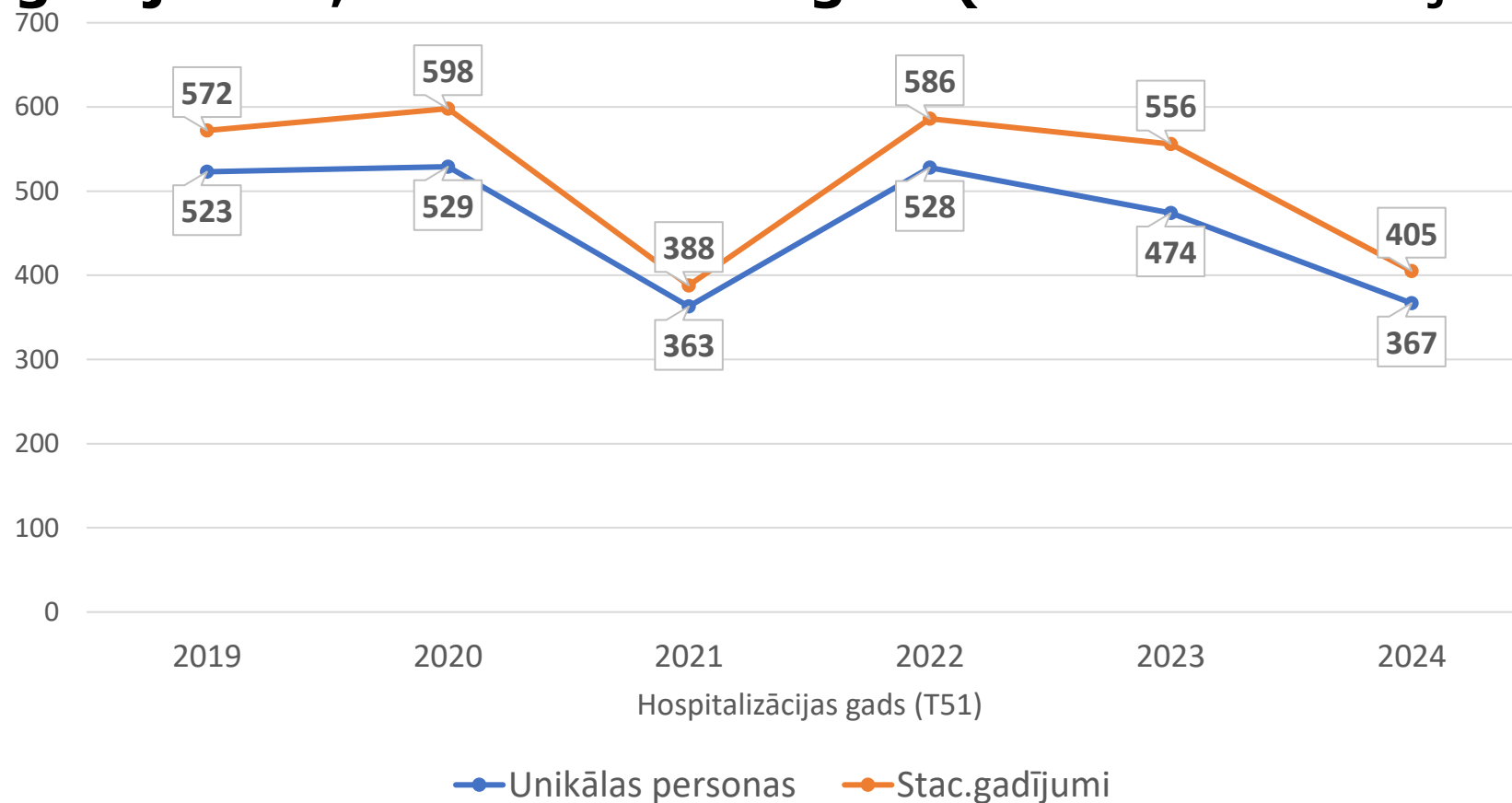

Avots: Slimību profilakses un kontroles centrs. Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs par narkoloģiskajiem pacientiem

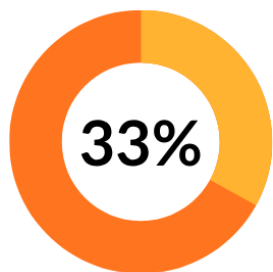
Slimību profilakses un
kontroles centrs

Hospitalizācijas gadījumu un unikālo personu skaita izmaiņas T51 (alkohola toksiska darbība) diagnozes gadījumos, 2019. – 2024. gads(absolūtie skaitļos)

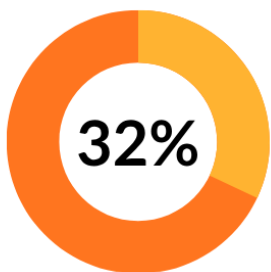

Avots: SPKC rīcībā esoši Nacionālā veselības dienesta dati par valsts apmaksātu veselības aprūpi (Veselības aprūpes kvalitātes un efektivitātes monitorēšanas sistēma)

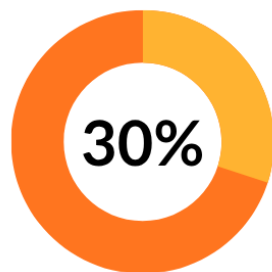
40% Latvijas skolēnu alkoholiskos dzērienus (kaut vienu glāzi) sākuši lietot vai ir pamēģinājuši agrīnā vecumā (13 gadu vecumā vai agrāk).

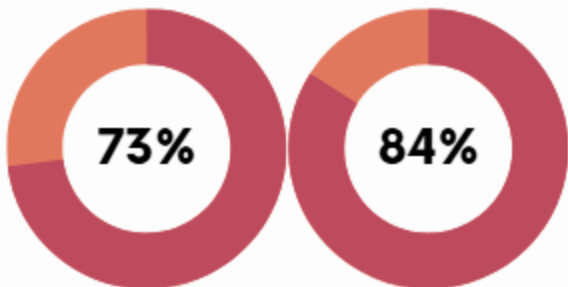
ESPAD (Vidēji)

Igaunija

Lietuva

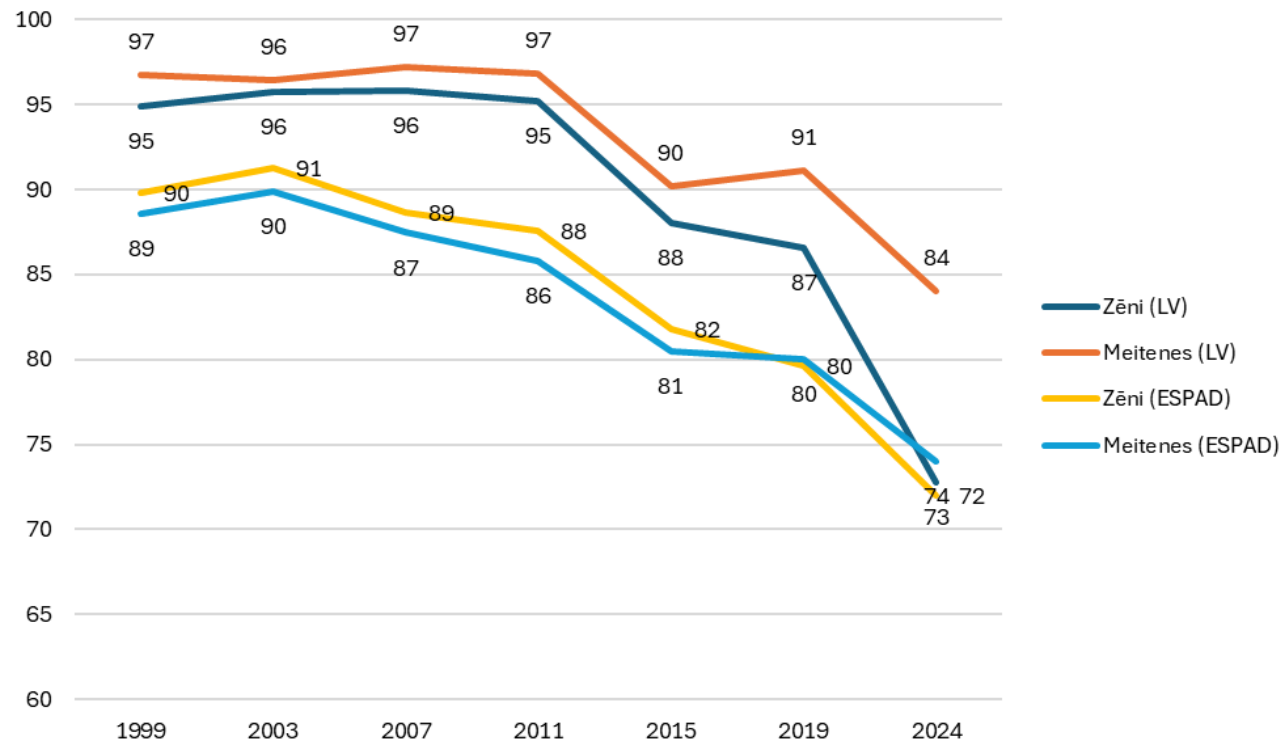

Alkoholus biežāk
pamēģinājušas **meitenes**
(**84%**), nekā **zēni** (**73%**).

No visiem Latvijas skolēniem,
78% vismaz reizi dzīvē ir
pamēģinājuši alkoholu.

Jebkāda alkohola pamēģināšanas tendences 15-16 gadīgu zēnu un meiteņu vidū Latvijā un salīdzinājumā ar ESPAD dalībvalstu vidējo rādītāju, 1999. – 2024. gads (%).

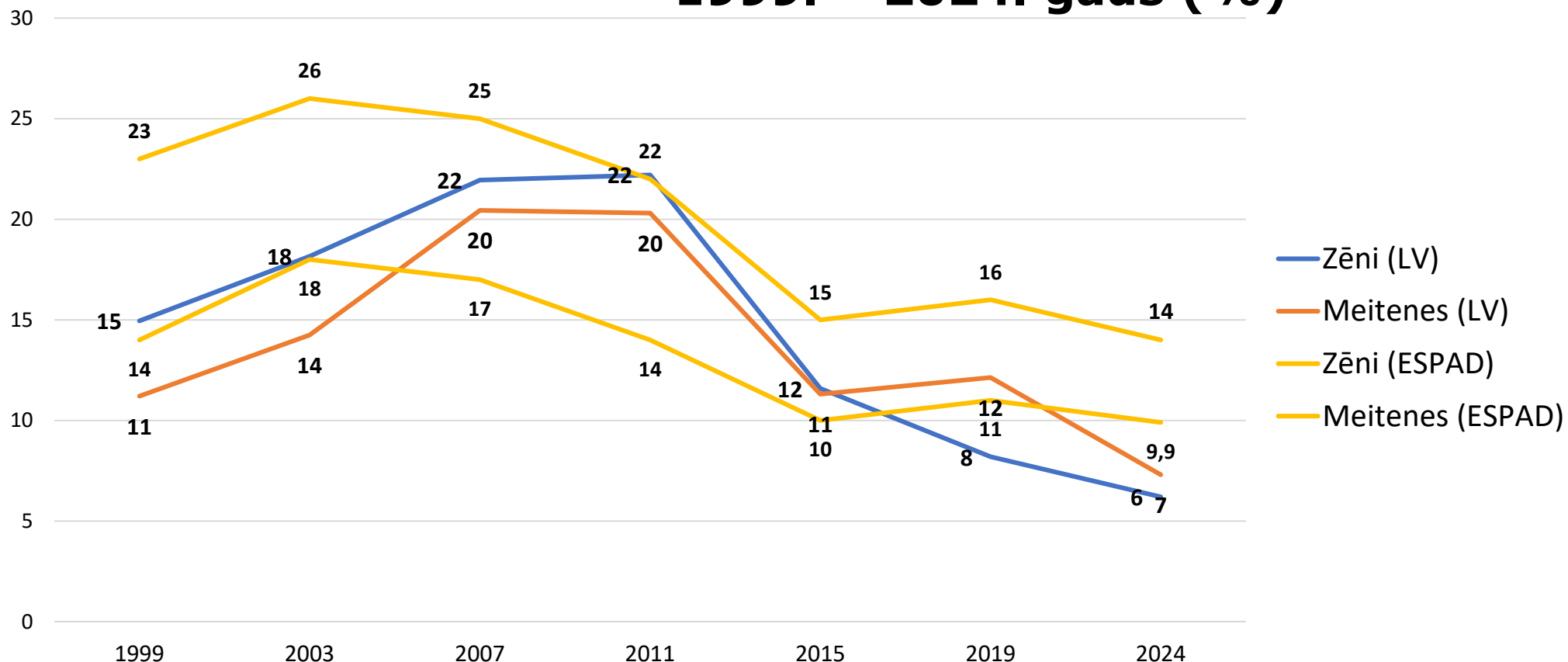
Avots:

ESPAD datu portāla dati. Iegūts no: <https://data.espad.org>

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Alkohola lietošanas 20 un vairāk reižu pēdējo 12 mēnešu laikā 15-16 gadīgu skolēnu: zēnu un meiteņu vidū Latvijā un salīdzinājumā ar ESPAD dalībvalstu vidējo rādītāju, 1999. – 2024. gads (%)

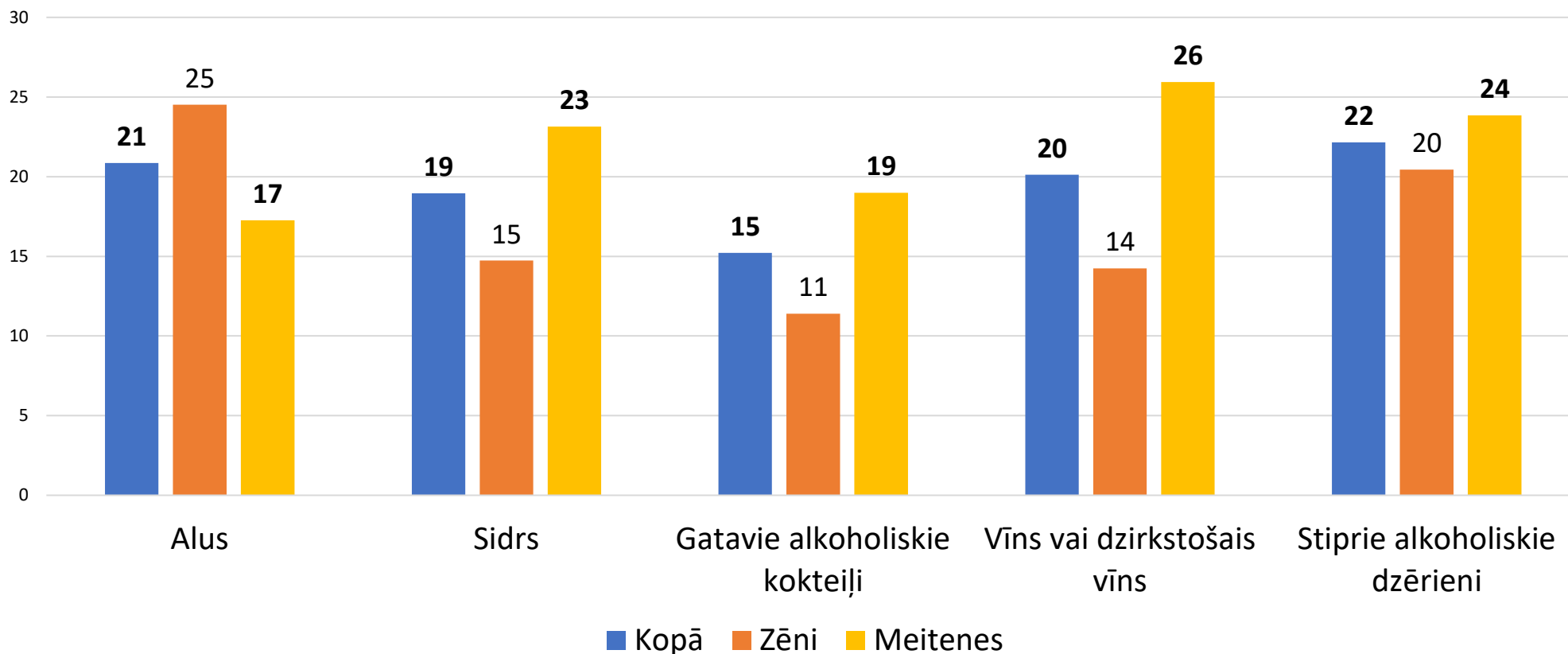
Avots:

ESPAD datu portāla dati. Iegūts no: <https://data.espad.org>

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Pēdējo 30 dienu laikā alkoholiskos dzērienus lietojošo 15-16 gadīgu skolēnu īpatsvars ESPAD skolēnu kohortā, 2024. gads (%)

Avots:

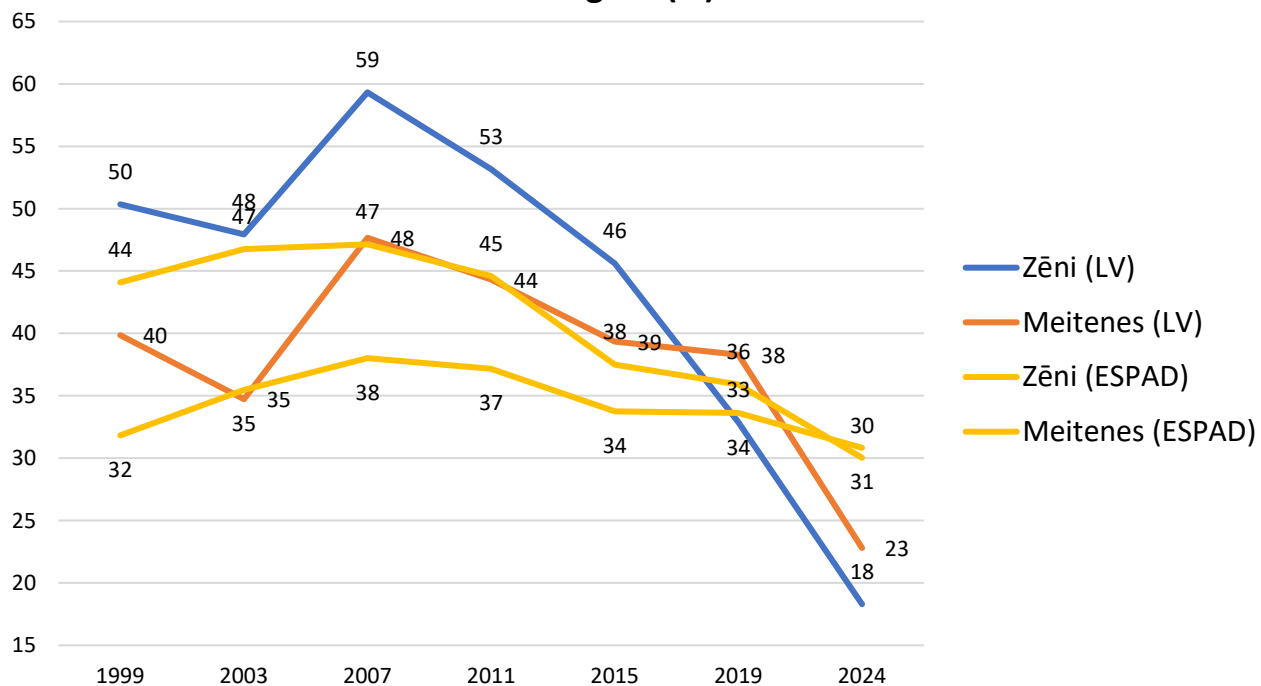
ESPAD datu portāla dati. Iegūts no: <https://data.espad.org>

Slimību profilakses un
kontroles centrs

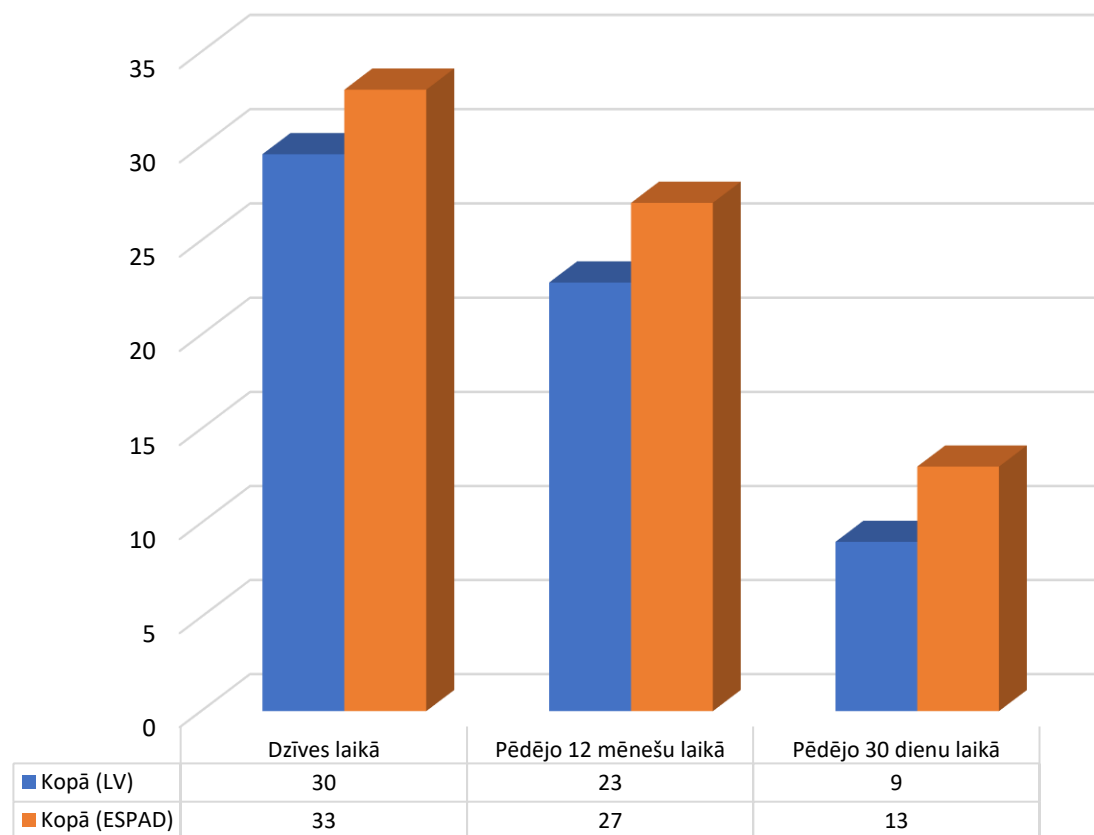
Riskanta alkohola lietošanas definīcija 15-16 gadīgu skolēnu vidū ESPAD pētījuma kontekstā

Liela alkohola daudzuma lietošana vienā iedzeršanas reizē 30 dienu laikā (vairāk nekā 60 grami absolūtā alkohola jeb 5 vai vairāk alkohola devas) zēnu un meiteņu vidū salīdzinājumā ar ESPAD dalībvalstu vidējo rādītāju, 1999. – 2024.gads (%)

Avots:
ESPAD datu portāla dati. Iegūts no: <https://data.espad.org>

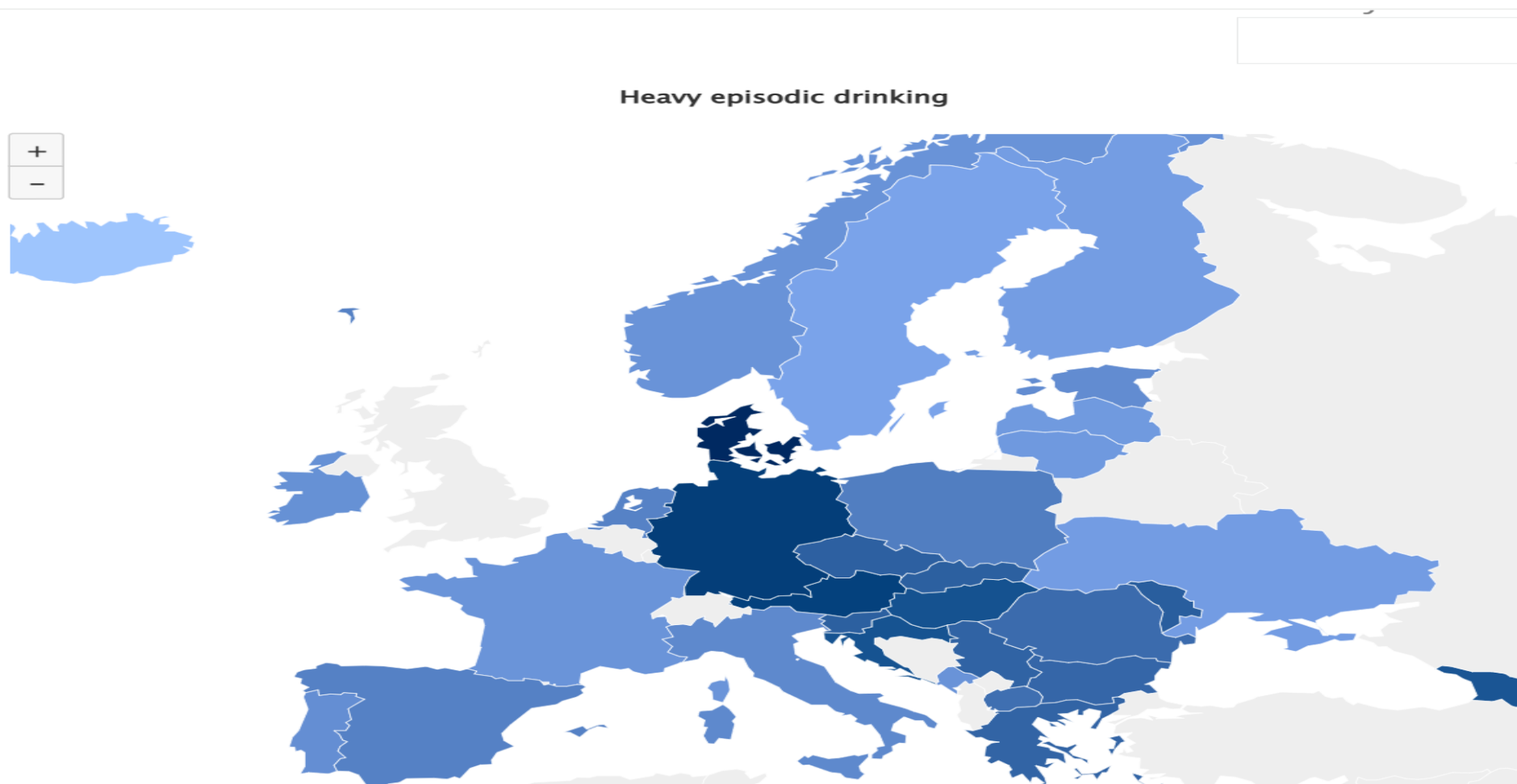
Piedzeršanās pieredze 15-16 gadīgu zēnu un meiteņu vidū salīdzinājumā ar ESPAD dalībvalstu vidējo rādītāju, 2024.gads (%)

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Riskanta alkohola lietošanas izplatība ESPAD pētījuma dalībvalstīs 2024. gadā

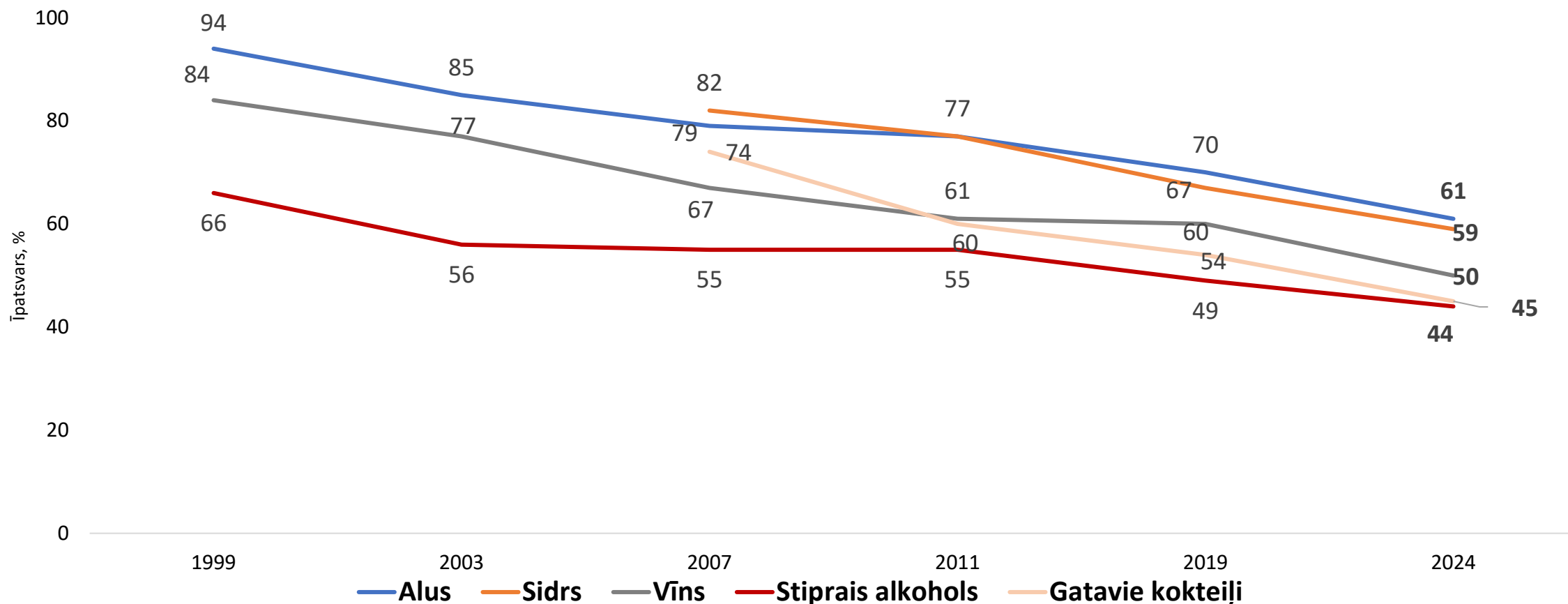

Avots: ESPAD datu portāla dati. Iegūts
no: <https://data.espad.org>

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Tendences alkoholisko dzērienu pieejamības indeksā ESPAD 15-16 gadīgo skolēnu vidū, 1995.–2024.gads, (%)

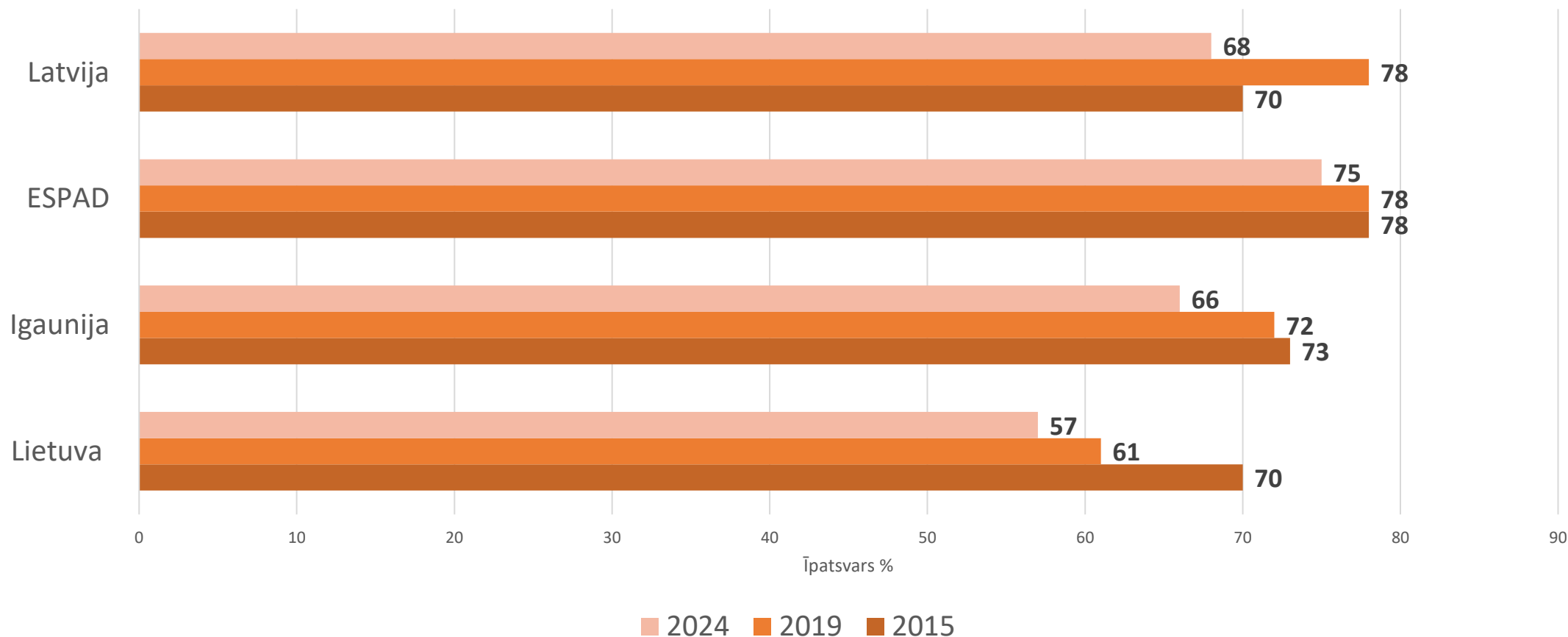

*ņemot vērā metodoloģiskās problēmās 2015.
gada pētījumā, diagrammā atspoguļoti dati bez
2015. gada

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Alkoholisko dzērienu pieejamības* vērtējums 15-16 gadus vecu skolēnu vidū Baltijas valstīs un vidējais rādītājs ESPAD dalībvalstīs (%)

*Diezgan viegli vai ļoti viegli pieejams alkohols

Avots: ESPAD datu portāla dati. Iegūts no: <https://data.espad.org>

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Kopsavilkums

- ❑ Reģistrētais absolūtā alkohola patēriņš Latvijā 2024. gadā aizvien ir augsts (12.0 l uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju)
- ❑ Mirstībai no saslimšanām, kas tieši saistītas ar alkohola lietošanu, pēdējos trīs gados ir tendence samazināties, bet mirstība no ārējiem nāves cēloņiem, kas netieši saistīta ar alkohola lietošanu (piem., saindēšanās, kritieni, pašnāvības), ir nedaudz palielinājusies 2024. gadā un ir pēdējos gados mainīga
- ❑ Pastāv būtiskas dzimuma atšķirības gan vīriešu mirstības rādītājos no saslimšanām, kas tieši saistītas ar alkohola lietošanu, gan ārējo nāves cēloņu grupā. Mirstības rādītāji vīriešu vidū ir ievērojami augstāki nekā sievietēm
- ❑ Alkohola lietošanas izplatība 15-16 gadīgu skolēnu vidū ir būtiski samazinājusies, taču, samazinoties alkohola pamēģināšanai un lietošanai, novērojama ir dažādu vielu pamēģināšanas aizvietošana ar tehnoloģijām, tajā skaitā azartspēlēm. Alkohola lietošana un piedzeršanās pieredze meiteņu vidū vairs nav retāk sastopama kā zēniem, bet daudzos rādītājos ir augstāka
- ❑ Pirmreizēji reģistrēto pacientu skaits ar alkohola izraisītām psihiskām un uzvedības traucējumu diagnozēm (F10) palielinājies kopš 2020. gada par ~8 %. No tiem gandrīz puse ir alkohola atkarības gadījumi (F10.2–F10.3), turklāt pieaug sieviešu īpatsvars šajās diagnozēs.
- ❑ Hospitalizāciju skaits alkohola toksiskas iedarbības dēļ (T51) – ir pakāpeniski samazinājies 2023 –2024. gadā

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Paldies par uzmanību!

aija.pelne@spkc.gov.lv